

LIAM O'FLAHERTY

NOČ PO IZDAJI

Roman

Flynn ni imel čuta za moralo. Sovražil je vse ljudi, ki niso bili proletarci. Ljubil je samo otroke in živali. Večino svojega prištuka je razdalja lačnim mladim potepuhom na svoji cesti. Ni imel sorodnikov ali bližnjih zancev. Bil je star član organizacije, visoko spoštovan zaradi svojega peguma, svoje zvestobe in molččnosti.

Tretji možak, Laurence Curley, je bil povsem različnega tipa nego njegova tovariša. Bil je tudi najnervoznejši in najbolj življivi. Bilo mu je osemindvajset let; bil je rdečelasec bledega obraza, visoke, tenke postave, nekoliko na sušico, po vrhlih prsih in visečih ramenih sodeč. Njegov oče je bil okrožni zdravnik. Imel je dobro odgojo, toda življenje ga je zgodaj razočaralo in branil se je študirati pravo, kakor je želel oče. Zato je prevzel v Dublinu pisarsko službo, da bi se mogel vreči v revolucionarsko gibanje.

Teorija revolucionarnega pokreta ga je zanimala vse bolj nego delovanje za delavstvo. Polagoma je postal čudak, ki ga je vse mrzelo. Neprestano se je občem spotikal; vedno je bral pustila dela o socializmu ali razpravljal o njih. Njegovi nazori so bili vedno skrajno prenapeti in krvočisti. Kadar le se je srečal s tujcem, ki ga še ni poznal, ali kadar je nastopil najmanjši nemir v industriji, je razburjeno šepetal:

"Naša zastava bo zaplapolala vsako minuto. Le počakajte, boste že videli. Potem bo ... Le počakajte, boste že videli. Pravica in svoboda je buržujsko geslo. Proletarsko geslo je osveta in kruh. Proletariat je ve, kako bo svojim zatiralcem plačal, kar zasluži."

Vedno je devetkal tako ali podobno.

Zdaj pa so vsi trije, tako različni v bistvu svojega značaja, dospeli na skupno stopnjo razburjenja. Nočna tišina, pošastne kleti, nezakonitost in nevarnost nameravanega čina, mučna negotovost, kako odloči vadjla, vse to jih je navdalo s takim blaznim nemir, da so bili iz sebe. Bali se niso. Bili so preko strahu, nekje na oddaljeni ravni vzmernosti, kjer so neznani navadni nagibi, ki burkajo človeška srca.

Nato se je približal Mulholland z vžigalicami v roki, tako nastavljenimi, da so jim bile vidne same rdeče glave.

"Kdo hoče potegniti prvi?" je rekel malomarno, stoječ pred gručo.

Po trenutnem premoru je urno stopil naprej Flynn. Izprožil je mesnato roko, tipal nerodno po vžigalicah, nato je eno izpuštil.

Vsi so se željno iztegnili, da bi pogledali. Bila je dolga. Vsak je vzdihnil.

"Naslednji," je rekel Mulholland.

Curley in Hackett sta se vznemirjeno spogledala. Nato sta oba izpregovorila.

"Daj ti prej."

"Ne, daj ti prej."

"Naprej. Nič mi ni, če vlečem zadnji."

"Kakšen razloček pa je? Ti si bliže. Potegni."

"Zakaj jaz? Ti si na vrsti. Potegni."

"Nadaljujta," je zarenčal Mulholland, "eden potegni. Nima mo časa."

Oba sta se zgenila proti vžigalicam. Nato sta se oba ustavila, da bi pustila drug drugemu prednost. Roke in noge so se jim tresle. S sovraštvo sta strmel drug v drugega.

"Dalje," je siknil zopet Mulholland, "Ali nista čula zapovednikov ukazov, da moramo

kar se da hitro odto? Kaj se bo jita, ali kaj?"

"O ne," sta kliknila oba hkrati brez pomisleka.

Oba sta planila proti vžigalicam. Lovila sta se zanje.

"Stran zdaj. Jaz sem na vrsti."

"Ti stran. Prej se ti ni tako mudilo. Pusti me, jaz bom vlekel."

"Ne, ne maram. Jaz sem bil prvi tukaj."

"Za božjo voljo," je zavpil Mulholland, "otročička! Ali bom moral potegniti svoj pihalnik proti vama?"

Možaka sta mirno in zbegano gledala Mulhollanda.

"Sicer je zoper pravila," je nadaljeval Mulholland z veliko važnostjo, "toda klicaj vaju bom po vajinem činovnem redu. Ti potegneš prvi, tovariš Curley."

Curleyevi tenki prsti so se neutegoma izprožili. Potegnil je vžigalico. Bila je dolga. Zajel je zraka. Nato je bruhnil v tenak smeh.

"Tovariš Hackett."

Hackett se je opotekel naprej. Segel je po kratki vžigalici, ki mu jo je molil Mulholland z zagonetnim smehljajem.

"Strel je tvoj, tovariš," je zasepetal Mulholland.

Hackett je prijel vžigalico ter jo pri tisti priči zdrobil. Strahoma je vrgel iveri proč. Počasi si je mel dlani. Nato se je nenadoma udaril z roko po žepu od plašča. Zasmehal se je.

"Moj Bog," je zaihtel, "mislim sem, da sem izgubil svoj nožič."

ŠTIRINAJSTO POGLAVJE

Ko so bila vrata zapahnjena, je ležal Gypo deset minut popolnoma mirno v celici. Ležal je vznal. Glavo in tilnik mu je držal pokoncu velik, štirioglat kamen, ki je štel iz tal poleg stene nasproti vrat. Noge so mu bile široko razkročene. Ena roka mu je ležala z dlanjo navzgor in skrcenimi prsti na desnem kolku, kakor da je za nečim grabil, ko je zaspal. Druga roka mu je ležala na očeh. V dolgih presledkih je globoko sodel. Obraz mu je bil docela miren. Okoli ust in ličnic mu je bil nekoliko odraipan. Sleherna poteza je bila brezobčutna, kakor črte izdolbene podobe. Bleščeča koža, bule, rilčaste obvi, debele, zamorske ustnice so dobile v teh desetih minutah nenaravnega počitka neko veličastnost, ki ni bila tako očita, kadar se je gibal in je vse izražalo zagonetne nagone njegovega duha.

Gypo je izmučen počival, ko so ga obsodili na smrt. Bil je počitek brez vse zavesti, kakor počiva dete pred rojstvom v materinem telesu in sosa od vseokrog sile za divji boj z življenjem, ki se bo zdaj pričel. Vsak organ, vsako vlakno, vsaka mišica je hlepela po obnovi svoje moči.

Kadar blodni razum zbeži, plane nagon, ki je prvoten in nezmotljiv, življenju v obrambo.

Dvanajst minut po treh, eno minuto potem, ko je bil obsojen na smrt, se je Gypo zgenil. Odprl je oči in zaprl desnico, ki je z dlanjo navzgor ležala na tleh. Trdo je stisnil roko, da mu je zapetje od naporna poknilo. Nato je potegnil drugo roko z oči ter si jo spustil na prsi. Počasi, nezaupno mežikaje in pozorno prisluškuje je zasakal oči od ene strani na drugo.

V celici je bila gosta tema. Samo na eni točki je bila pega luč. Medla, podolgovata proga svetlobe, ki je visela poševno v temini nekoliko na levi pred njim. To je bila lina vrhu vrat. Ni prešinjala teme v celici. Samo visela je tam, izgubljena in brez koristi kakor blazen spomin. Vseokrog je bila gosta tema. Gypo se je stresnil.

Ni ga bilo strah. Ne. Sploh ni čutil ničesar v navadnem smislu besede. A takoj ko se je zgenil, se je do dna zavedel vsega, kar se je zgodilo, preden so ga vrgli v celo. In kar je še bolj čudno, bil je popolnoma hladnokrven in miren zastran vsega. Tema ga je tolažila. V nji mu je bilo kakor doma. Skrivala ga je. V temi se je počutil neizmerno velikega in močnega. V njegovi neposredni okolici ni bilo ničesar, samo otožna praznina, ki jo je njegova osebnost ovladovala. Mogel bi lajati, in njegov glas bi neomejeno odmeval po tej temi. Nikakršnega odpora ne bi bilo. Temi ni bilo meje, ne stene, ne obzorja; nikjer konca. Obkrožala ga je, varno ga je ovijala okrog in okrog. Bila mu je neprodiren oklep, brez teže, brez gostote, nedotekljiv.

Nekje za njo so bili njegovi sovražniki. Ona se je postavila med njega in nje. Ha!

Z nenadnim pregibom se je zbral. Oprl se je na roke in na kolena. Pri tem mu je več sklepov počilo. Zbito telo mu je odrevenelo, ko je negibno ležalo na kamenitih tleh. Ko je ležal tako, oprt na roke in kolena, je zaslišal pri vratih rožljanje. Takoj se je zopet zleknil na tla ter se potuhnil, kakor bi spal. A vrgel se je tako, da so mu bile oči obrnjene proti podolgovati pegi svetlobe. Vedel je, kaj je zarožljalo. Bil je stražnik, ki je pogledal za njim. Električna svetiljka se je pomolila skozi odprtino. Trenutek, dva, se je pomudila na njem. Nato se je umeknila.

Te kratke trenutke, ko je luč od svetiljke preplavila celo, so Gypove oči izkoristile. Streljale so vseokrog. Da. Stene so bile brezupne. To je vedel, kakor ne. On sam je stražil v tej sami celi nekega ujetnika, obsojenega ujetnika, ki so ga potem on, McPhillip in jem Linnet, knjigotški pomočnik, odpeljali z avtom. Poznal je vse običaje. Nemara je bila ta vednost vsaj deloma vzrok njegove hladnokrvnosti. Za bližnjo bodočnost ni bilo ničesar negotovega. V nekaj minutah pridejo novi. Kadar bo v avtu, bo nemogoče uiti.

Dobro. Njegovo edino upanje je v celi. Ha! Prav zato je bil tako hladnokrven in brez skrbi. Navsezadnje ni bila niti tema, niti njegova vednost o tem, kaj ga čaka, kar ga je pomirjalo. McPhillip je naposled vendar zasnoval načrt. Vrata ... vrata ... vrata!

"Gypo," je rekel neko noč pri

Cassidyju, ko je bil pijan, "če bi naju kedaj ... že veš, kaj mislim, Gyp ... priščipnili ... veš ... ti ni treba skrbeti. S tisto celico je meni lahko. Samo teba bi potreboval. Jaz sem premajhen. Poslušaj."

"Bom že jaz, Frankie," si je momljal Gypo razburjeno, ko se je plazil po tleh proti vratom.

Pomikal se je kakor medved po rokah in kolnih s povešeno glavo in visoko privzdignjenim zadkom. Pomikal se je brez šuma, dokler ni dospel do vrat. Tipal je po robu zida, nato pa se je igral z mislijo, da bi si sezul škornje, a ni se mogel spomniti, da bi bil Frankie to v misel vzel. Sklenil je, da jih obdrži na nogah. Segel je z rokami navzgor. Iztegnil jih je na vso dolžino, preden je dosegel vrh kamenite police nad vrati.

Globoko je zajel sape in potegnil život kvišku, pri čemer mu je bil biceps za vzvod ... Napel se mu je, zavozljal in resknil ... Telo se mu je dvignilo okretno in brez vidnega napora. Čudovito, kako je zavihljal noge od kolkov in položil lahko na polico, opiraje se na desno stran koša in trebuha. Kamena polica ni bila nad šest palcev široka. Več od polovice telesa mu je viselo v zraku, ko je ležal

vzdolžema na polici. Toda bil je tako miren, kakor da stoji zložno na prostrani, čvrsti zemlji. Delal je po načrtu, ki sta ga on in McPhillip večkrat predelala. Telo mu je izvajalo gibe, ne da bi ga duh nadzoroval, vodil ali svaril, svaril pred nevarnostjo, ki se zove strah.

Po kratkem odmoru je oslonil svojo težo na roke in si je z držnim premikom zvil telo. Noge so se mu izprožile nekako za dva čevlja v zrak. Dve sekundi je bil oprt na roke, kakor da se hče na glavo postaviti. Nato je desno nogo znižal. Spravil jo je do roke. Počasi, s hlastačim hropenjem se je zakolebal na desno nogo in se vzravnaval.

Trenutek je stal pokoncu v trdi temi. Dvakrat je naglo zadihal. Nato je tipal navzgor za stropom. Našel ga je nekako tri palce nad glavo. Naglo je tapal po kamenju ter iskal. Ni mogel najti, kar je hotel. Pa bi moral biti tam. Mati usmiljena! Tapal je dalje. Še vedno nič. Znoj mu je udaril iz čela, nenadno, kakor da se je nekdo život ožal. Divja jeza se ga je polastila. Razkrenil je ustnice in razširil oči. Zadnja nada po vodi? Ali so zadnjega pol leta odstranili? Segel je še za palec dalje. Predaleč.

Pridušeno je zahropel, ko je omahnil naprej s police. Roke so mu praskale brusile po stropu. Nato pa, prav ko so se spuštale za padajočim životom, so mu prsti desne roke zateli železen obroč. Oklenili so se ga kakor primož. Mišice na plečih so hreščale. Gypo, viseč za desno roko na železnem obroču, je zanihal preko tal, zakrutil, se ustavil, se odgnal in nihnil zopet nazaj.

Ko je obstal, je menjal roke na obroču ter taval z desno roko okrog, dokler ni dotipal na stropu, nekako tri palce od obroča, luknje. To je bila odprtina za vrata na loputo, skozi katera so svoje dni spuščali vino z vrta v klet. Zgrabil je obroč z obema rokama in pognal noge kvišku, da so našle drugo stran luknje. Obе noge je uprl ob rob ter štiri sekunde globoko dihal je počival. Kolena so mu bila sključena navzgor.

Z desno nogo je segel po luknji navzgor. Noga mu je dosegla hrastova vrata, poveznjena čez odprtino. Svoj čas so bila pritrjena z usnjenimi tečaji, a ti so že prepereli in niso bili obnovljeni, odkar je bila hiša zapuščena. Na vrhu se je nabralo nekaj palcev prsti. Gypo je pritiskal proti vratom, toda plast prsti in smeti, ki jih je pokrivala, se ni vdala. Iznova je počival, nato je pehnil z vso svojo močjo. Nenadoma jih je nekako za tri place privzdignil, da so se seshajajočim šumom regnila. Svišče se je uslo navzdol nesnage in prsti ter zaškrobo-

talo na tleh kakor ploha. Šum je Gypa prestrašil. Straže pred vrati bodo slišale.

V besni togoti je sunil na vso moč v poklop, da je odletel z odprtine. Cel tovor prsti je prihrumel, in z enako naglico je udrl v celo curek mrzlega nočnega zraka, burno, kakor da je že dolgo pripravljen na ta nashok. Kljub slepeci nesnagi in mražnemu zraku je Gypo nemudoma preteknil noge skozi luknjo ter se s petami zakvačil za vnanji, vrtni rob. Nato je izmeknil eno roko iz obroča in prijel rob ob odprtini. Pri tem si je precej ranil ključnico. Zdal mu je bil život varno zagoden v odprtino. Izpuštil je drugo roko in se držal z mišičavimi stegni, ki so se tiščala oboda odprtine, dokler ni prišel vanjo še s to roko in z glavo. Nato se je prekobacal na vrt. Skočil je na noge in strmoglavil na obraz.

Dva strela sta zagrmela skozi odprtino, toliko da je bil zunaj. Bili so mu za petami. Od straha je zagrejal. Za hip je postal, zmeden od glasnega vršča in hitečih nog. Nato je planil na vrat na nos čez smeti proti hiši, ki je bila deset metrov oddaljena. Edino tod je mogel ubežati.

Debeli prešči naravnost iz dežele

Vseh velikosti, živi ali osnati, pregledani od mesta in jih pripeljejo kamor želite. Meso v kosih, šunkah, plodovih, loins in vse druge stvari se dobe vsak turek in petek, koljeno v pone-deljek in četrtek. Pridite in izberite si sami.

H. F. HEINZ

Vine St., Stop 150
Willoughby, O.
Tel. Wickliffe 110-J-2

BARVANJE avtomobilov

Za januar in februar so zelo znižane cene: od \$25 naprej. Najfinišne dele in kakršno barvo želite.

G. & G.

Auto Paint Shop

1971 E. 65th St.
Henderson 6446

LED IN PREMOG

TOČNA POSTREŽBA
JOSEPH KERN
SLOVENSKI RAZVAZALEO
LEDU IN PREMOGA
1194 E. 167th St.
Pokličite KENmore 4381

DID YOU KNOW? --- By R. J. Scott

